

De neurale karakteristieken van de ontwikkeling van zelf concept gedurende de adolescentie in relatie tot ontwikkeling van relaties en seksualiteit in jongeren

Gepubliceerd: 19-04-2016 Laatste bijgewerkt: 11-07-2024

Originele studie: Het doel van deze studie is om wetenschappelijke kennis te vergaren over hoe verschillende processen in de ontwikkeling van het zelfbeeld aan elkaar relateren. Daarom wordt een neurowetenschappelijk model van de ontwikkeling van het...

Ethische beoordeling	Goedgekeurd WMO
Status	Werving gestart
Type aandoening	Overige aandoening
Onderzoekstype	Observationeel onderzoek, zonder invasieve metingen

Samenvatting

ID

NL-OMON44873

Bron

ToetsingOnline

Verkorte titel

Zelfbeeld

Aandoening

- Overige aandoening
- Ontwikkelingsstoornissen NEG

Synoniemen aandoening

autisme, hoogfunctionerend autisme

Aandoening

typische adolescenten

Betreft onderzoek met
Mensen

Ondersteuning

Primaire sponsor: Universiteit Leiden
Overige ondersteuning: NWO

Onderzoeksproduct en/of interventie

Trefwoord: Adolescentie, Neurowetenschappen, Sociale vergelijking, Zelf-concept

Uitkomstmaten

Primaire uitkomstmaten

Originele studie:

Leeftijd en pubertijd gerelateerde veranderingen in brein structuur en functionaliteit gerelateerd aan het ontwikkeling van het zelfbeeld.

De MRI-scans:

Structurele MRI wordt gebruikt om informatie over grijze en witte stof eigenschappen (volume, dichtheid en corticale dikte) te krijgen.

DTI wordt gebruikt om specifieke informatie over de microstructurele eigenschappen van witte stof en fibertracking te krijgen.

Functionele MRI wordt gebruikt om informatie over taak-gerelateerde hersenactiviteit te krijgen tijdens cognitieve en emotionele informatieverwerking.

Puberteitsbepaling.

Deelnemers vullen een zelf-rapportagevragenlijst in over de puberteit.

Deelnemers worden gevraagd om speeksel te verzamelen voor het testen van

testosteron, DHEA en estradiol niveaus.

Addendum Breekjaar:

Deze studie is gericht op het onderzoeken van veranderingen in gedragsmaten en breinstructuur en functionaliteit gerelateerd aan de zelfconcepttraining van het Breekjaar programma.

Gedragsmaten:

Verschillende taken en vragenlijsten gericht op diverse aspecten van zelfconcept, zoals zelfkennis, zelfvertrouwen en helderheid van het zelfconcept. Zie voor een uitgebreidere beschrijving sectie 8.3. "study procedures" van het protocol.

De MRI scans:

Structurele MRI wordt gebruikt om informatie over grijze en witte stof eigenschappen (volume, dichtheid en corticale dikte) te krijgen.

DTI wordt gebruikt om specifieke informatie over de microstructurele eigenschappen van witte stof en fibertracking te krijgen. Functionele MRI wordt gebruikt om informatie over taak gerelateerde hersenactiviteit te krijgen tijdens cognitieve en emotionele informatieverwerking.

Addendum ASD:

Deze studie is gericht op het onderzoeken van gedragsmaten en breinstructuur en functionaliteit gerelateerd aan zelfbeeld in adolescenten met hoogfunctionerend

autisme.

Gedragsmaten:

Verschillende taken en vragenlijsten gericht op diverse aspecten van het zelfconcept, zoals zelfkennis, zelfvertrouwen, en helderheid van het zelfconcept. Zie voor een uitgebreidere beschrijving sectie 8.3 "study procedures" van het protocol.

De MRI-scans:

Structurele MRI wordt gebruikt om informatie over grijze en witte stof eigenschappen (volume, dichtheid en corticale dikte) te krijgen.

DTI wordt gebruikt om specifieke informatie over de micro structurele eigenschappen van witte stof en fibertracking te krijgen. Functionele MRI wordt gebruikt om informatie over taak-gerelateerde hersenactiviteit te krijgen tijdens cognitieve en emotionele informatieverwerking.

Huidig Amendement (toevoeging vragenlijst):

Gedragsmaten: De gedragsmaat bestaat uit een vragenlijst over de ontwikkeling van romantische relaties en seksualiteit. Deze wordt gelinkt aan de MRI maten, puberteitsbepalingen en gedragsmaten over zelfbeeld als beschreven in de originele studie.

Secundaire uitkomstmaten

Zie hierboven.

Toelichting onderzoek

Achtergrond van het onderzoek

Het zelfbeeld verandert dramatisch in de adolescentie. Zo ontstaat er een verhoogd zelfbewustzijn en vindt tevens een versterkte vergelijking tussen het zelf en anderen plaats. Deze veranderingen in het zelfbeeld brengen zowel kwetsbaarheden als mogelijkheden met zich mee. Er is al lang een grote interesse in het de ontwikkeling van het zelfbeeld in adolescenten, maar onderzoek wordt belet doordat het construct zelfbeeld gedragsmatig niet te meten is en zelf rapportage vragenlijsten gevoelig zijn voor bias. Recentelijk, door het gebruik van structurele en functionele MRI technieken is ontdekt dat zelf gerelateerde gedachten gemeten kunnen worden door neurale responses te koppelen aan zelf gerelateerde signalen. Het doel van deze studie is om veranderingen in structuur en functie van het brein in relatie tot de ontwikkelingen in het zelfbeeld gedurende de adolescentie. De hoofdzakelijke vraag van deze studie is: Wanneer en hoe ontstaan er veranderingen in het zelfbeeld tijdens de adolescentie en welke factoren faciliteren (gezonde en positieve) zelfbeeld ontwikkeling? Het testen op lineaire versus non-lineaire ontwikkelingspaden in het brein zal een omkeerpunt zijn in ons begrip van de ontwikkeling van het zelfbeeld, door de mogelijke ontdekking van interactieve determinanten van zelfkennis en pro sociale ontwikkeling.

Addendum Breekjaar:

De adolescentie is een belangrijke periode waarin jongeren zich ontwikkelen tot volwassenen die een eigen identiteit en doelen nastreven. Veel kennis over deze periode danken we aan hersenonderzoek, waarbij o.a. ontdekt is dat het brein in de adolescentie een stuk flexibeler is dan was gedacht, wat grote implicaties heeft voor behandeling en interventie in deze levensfase. Eerder onderzoek naar zelfbeeld heeft zich voornamelijk gefocust op in de adolescentie ontstane stoornissen (zoals depressie en angststoornissen). Er is echter een groeiende interesse voor het begrijpen van belangrijke maatschappelijke problemen die alle adolescenten aangaan. Een prominent gebied waar onderzoek naar zelfbeeld ontwikkeling een grote rol kan spelen is het maken van een juiste keuze voor een passende academische carrière.

Veel jongeren in Nederland weten niet hoe ze hun academische carrière willen voortzetten na de middelbare school. Ze beginnen aan een of meerdere studies, maar breken deze ook weer af of kunnen in het geheel geen toekomstgerichte keuze maken. Meer dan 30 % van de eerstejaars studenten stopt binnen een jaar met de gestarte studie. Dit is een belangrijk probleem en heeft gevolgen voor zowel de adolescent zelf als de gehele maatschappij. Meerdere interventies hebben geprobeerd het aantal dropouts te verminderen (door bijvoorbeeld te focussen op het geven van meer gedetailleerde informatie over baan perspectieven), maar met weinig succes.

De vraag blijft hierbij of en hoe jongeren toekomstgerichte keuzes kunnen maken

die passen bij hun identiteit. Geen van de programma's focust zich tot nu toe op de rol die zelfconcept ontwikkeling speelt bij academische uitkomsten, terwijl eerdere studies hebben laten zien dat juist zelfzelfvertrouwen belangrijke voorspellers zijn voor academische prestatie. Tot nu toe werd onderzoek naar zelfbeeld ontwikkeling belet doordat het construct zelfbeeld gedragsmatig moeilijk te meten is en zelf rapportage vragenlijsten gevoelig zijn voor bias. Recentelijk, door het gebruik van structurele en functionele MRI technieken is ontdekt dat zelf gerelateerde gedachten gemeten kunnen worden door neurale responses te koppelen aan zelf gerelateerde signalen. Het is dus veelbelovend om de rol van (de neurale karakteristieken) van zelfconceptontwikkeling in relatie tot het maken van toekomstgerichte academische keuzes bij adolescenten te onderzoeken. Proefpersonen voor dit onderzoek zullen worden geworven in samenwerking met stichting Breekjaar (www.breekjaar.nl). Deze stichting verzorgt trainingsprogramma's voor jongeren die gestopt zijn met hun opleiding en moeite hebben met het maken van toekomstgerichte academische keuzes. Jongeren die deelnemen, volgen een jaarprogramma waarin zij aan de slag gaan met persoonlijke ontwikkeling, zelfvertrouwen en keuzegedrag.

Addendum ASD:

Adolescenten leren veel over zichzelf via hun leeftijdsgenoten. Maar in deze periode merken adolescenten met hoogfunctionerend autisme vaak voor het eerst dat ze anders zijn dan hun leeftijdsgenoten. Tegelijkertijd vinden ze vriendschappen belangrijker en willen ze er graag bij horen. Dit heeft invloed op hun zelfvertrouwen: jonge mensen met hoogfunctionerend autisme die aangeven dat ze anders zijn dan anderen, hebben meer depressieve symptomen. Omdat het voor adolescenten met hoogfunctionerend autisme moeilijker is om zich te herkennen in hun leeftijdsgenoten, is het moeilijker voor ze om een positief zelfbeeld te behouden. Dit maakt dat het erg belangrijk is om onderzoek te doen naar het zelfbeeld van adolescenten met hoogfunctionerend autisme. Het doel van deze studie is om de structuur en functie van het brein in relatie tot het zelfbeeld van adolescenten met hoogfunctionerend autisme te meten. De hoofdzakelijke vraag van deze studie is: Wat zijn de neurale processen die betrokken zijn bij het zelfbeeld van adolescenten met hoogfunctionerend autisme?

Huidig Amendement (toevoeging vragenlijst):

Adolescentie is een belangrijke levens fase voor het experimenteren met en onderzoeken van romantische relaties en seksualiteit. Dit is vaak een van de belangrijkste onderwerpen in het leven van adolescenten. Echter is er weinig bekend over de typische ontwikkeling van romantische relaties en seksualiteit, omdat de meeste onderzoeken zijn gericht op risico gedrag en gezondheid (e.g. SOA's). Dat terwijl het overgrote deel van de adolescenten geen risico gedrag vertoont en vaak seksueel gedrag ontwikkeld binnen een romantische relatie. Ook kan een gezonde ontwikkeling van relaties en seks een positief effect hebben op het zelfbeeld. Daarnaast is er weinig bekend over de ontwikkeling van hersenstructuur, hormonen en seksueel gedrag. Dit is wat we met dit addendum

willen onderzoeken.

Doel van het onderzoek

Originele studie:

Het doel van deze studie is om wetenschappelijke kennis te vergaren over hoe verschillende processen in de ontwikkeling van het zelfbeeld aan elkaar relateren. Daarom wordt een neurowetenschappelijk model van de ontwikkeling van het zelfbeeld getoetst door veranderingen in het zelfbeeld te relateren aan neurale netwerken in kinderen, adolescenten en volwassenen.

Daarnaast is er ook interesse in het onderzoeken van de mogelijk modererende rol van omgevingsinvloeden, zoals sociale netwerken als ouders en vrienden in relatie tot de ontwikkeling van het zelfbeeld.

Tevens zal er worden onderzocht of er verschillen zijn in zelfbeeld tussen adolescenten die wel en geen academische keuze problemen ervaren.

Addendum Breekjaar:

Het doel van deze studie is driedelig.

Ten eerste willen we begrijpen wat adolescenten karakteriseert die problemen hebben met het maken van academische keuzes. Hierbij testen we de hypothese datzelfconcepttraining, zoals geobserveerd in een naturalistische omgeving, voordelig is voor het ontwikkelen van meer zelfkennis en een positievere zelfevaluatie. Dit onderzoek zal de zelfconcept training van stichting Breekjaar evalueren waarbij gefocust wordt op individuele verschillen tussen adolescenten in relatie tot hun zelfbeeld ontwikkelen en academische keuzes.

Tot slot zullen deze uitkomsten gerelateerd worden aan individuele verschillen in hersenactiviteit. Deze "brainbased" evaluatie van de training zal een meer gedetailleerde indicatie geven van de onderliggende processen die beïnvloed worden door de zelfconcept training.

Addendum ASD:

Het doel van deze studie is om wetenschappelijke kennis te vergaren over het zelfbeeld in adolescenten met hoogfunctionerend autisme.

Daarnaast relateren we deze resultaten aan individuele verschillen in perspectief nemen en empathisch vermogen. Om uiteindelijk een vergelijking te kunnen maken met het zelfbeeld van adolescenten zonder autisme, worden de onderzoeksresultaten van deze groep vergeleken met de onderzoeksresultaten van de groep normaal ontwikkelende adolescenten (de groep uit het oorspronkelijke protocol).

Huidig Amendement (toevoeging vragenlijst): Met het huidige addendum wordt er onderzocht hoe de ontwikkeling op het gebied van sociale relaties en seksualiteit samenhangt met ontwikkeling van hormonen en brein. Daarnaast zijn

we geïnteresseerd in hoe dit samenhangt met zelfbeeld. Dit doen we zowel in de populatie uit de originele studie als die uit de ASD groep.

Onderzoeksopzet

Deze studie gebruikt een multimethod benadering (self-report, biologische markers en hersenactiviteit) en is een longitudinale studie naar de neurale ontwikkeling van het zelfbeeld bij kinderen en adolescenten gerelateerd aan gedragsmatige responsen.

Bij 300 deelnemers in de leeftijd van 10-22 jaar worden op drie meetmomenten fMRI en sMRI en gedragsmatige responsen gemeten in de tijdsperiode van 2016-2021.

Het onderzoek bestaat uit een MRI gedeelte waarbij deelnemers verschillende taken (zelf-kennis en prosociaal gedrag) in de scanner zullen uitvoeren. Naast het MRI gedeelte zal bij de deelnemers een sterk vereenvoudigde versie van de WISC/WAIS IQ test worden afgenomen om een beeld te krijgen van het gemiddelde IQ van de deelnemers. Daarnaast zal een observatie plaats vinden van de ouder-kind interactie en worden deelnemers gevraagd verschillende sociaal-emotionele en gedragsvragenlijsten in te vullen. Een puberteitsbepaling zal plaatsvinden waarbij deelnemers gevraagd worden om speeksel in te leveren. Tevens zullen deelnemers een vragenlijst gericht op de vaststelling van puberale ontwikkeling invullen. Tot slot worden deelnemers gevraagd om enkele nachten een slaaphorloge te dragen, waarmee slaapactiviteit wordt gemeten.

Addendum Breekjaar:

Deze studie gebruikt een multi method benadering (selfreport, biologische markers en hersenactiviteit) en onderzoekt de neurale karakteristieken van de ontwikkeling van zelfconcept en de relatie met het maken van academische keuzes bij adolescenten. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een bestaand zelfconcept trainingsprogramma van stichting Breekjaar. Het programma is een intensief jaar programma en wordt geleid door ervaren docenten en coaches. Het bestaat uit vijf fasen: (1) Bewustwording van zichzelf en gedragspatronen ("Wie ben ik?"), (2) Breken met oude gedachten en vastzittende denkbeelden ("Wat vind ik echt belangrijk?"), (3) Ervaren van nieuwe mogelijkheden door vrijwilligerswerk ("Wat kan ik?"), (4) Nieuwe beslissingen kunnen maken aan de hand van alle opgedane kennis en ervaringen ("Wat wil ik?") en (5) Bouwen aan een nieuwe toekomst ("Wat heb ik nodig?").

Bij 50 deelnemers in de leeftijd van 16-24 jaar worden vóór de start van deelname aan het Breekjaar jaarprogramma, als halverwege het programma (na 6 maanden) en aan het einde van het programma (12 maanden) functionele MRI, structurele MRI en gedragsmatige responsen gemeten. Daarnaast is er een follow up (na 15 maanden) met nogmaals een gedragsmeting.

Het onderzoek bestaat uit een MRI gedeelte waarbij deelnemers verschillende taken (zelfscanner zullen uitvoeren. Naast het MRI gedeelte zal bij de deelnemers een verkorte versie van de WISC/WAIS IQ test worden afgenomen om een beeld te

krijgen van het gemiddelde IQ van de deelnemers. Daarnaast worden deelnemers gevraagd verschillende sociaal emotionele en gedragsvragenlijsten in te vullen. Een puberteitsbepaling zal plaatsvinden waarbij deelnemers gevraagd worden om speeksel in te leveren. Tevens zullen deelnemers een vragenlijst gericht op de vaststelling van puberale ontwikkeling invullen. Tot slot worden deelnemers gevraagd om enkele nachten een slaaphorloge te dragen, waarmee slaapactiviteit wordt gemeten.

Addendum ASD:

Deze studie gebruikt een multimethod benadering (self-report, biologische markers en hersenactiviteit) en onderzoekt de neurale karakteristieken van het zelfconcept in adolescenten met hoogfunctionerend autisme.

In samenwerking met de Berg en Bosch school in Bilthoven, zullen we 50 adolescenten tussen de 10 en 18 jaar werven. De Berg en Bosch school is een cluster4 school, gespecialiseerd in onderwijs aan kinderen met een autisme spectrum stoornis. De school heeft herhaaldelijk haar interesse geuit over deelname aan wetenschappelijk onderzoek en zal actief betrokken worden bij de werving.

Het onderzoek bestaat uit een MRI gedeelte waarbij deelnemers verschillende taken (zelf-kennis en prosociaal gedrag) in de scanner zullen uitvoeren. Naast het MRI gedeelte zal bij de deelnemers een sterk vereenvoudigde versie van de WISC-IV/VAIS IQ test worden afgenomen om een beeld te krijgen van het gemiddelde IQ van de deelnemers. Daarnaast worden deelnemers gevraagd verschillende sociaal-emotionele en gedragsvragenlijsten in te vullen. Een puberteitsbepaling zal plaatsvinden waarbij deelnemers gevraagd worden om speeksel in te leveren. Tevens zullen deelnemers een vragenlijst gericht op de vaststelling van puberale ontwikkeling invullen. Tot slot worden deelnemers gevraagd om enkele nachten een slaaphorloge te dragen, waarmee slaapactiviteit wordt gemeten.

Huidig Amendement (toevoeging vragenlijst): Het huidige addendum bestaat uit een vragenlijst "Relaties en seksualiteit bij jongeren". De vragenlijst bevat een subset van vragen uit de "Seks onder je 25e" die eerder is afgenomen bij 8000 jongeren in Nederland (Graaf et al., 2017). De vragenlijst zal worden afgenomen bij de deelnemers uit de originele studie en bij de deelnemers uit het addendum ASD.

Inschatting van belasting en risico

De belasting en risico's zijn minimaal. Uit voorgaand onderzoek is gebleken dat proefpersonen het onderzoek als leuk en leerzaam ervaren.

Contactpersonen

Publiek

Universiteit Leiden

Wassenaarseweg 52
Leiden 2333AK
NL

Wetenschappelijk

Universiteit Leiden

Wassenaarseweg 52
Leiden 2333AK
NL

Locaties

Landen waar het onderzoek wordt uitgevoerd

Netherlands

Deelname eisen

Leeftijd

Adolescenten (12-15 jaar)
Adolescenten (16-17 jaar)
Volwassenen (18-64 jaar)
Kinderen (2-11 jaar)
65 jaar en ouder

Belangrijkste voorwaarden om deel te mogen nemen (Inclusiecriteria)

- Nederlands sprekend
- Rechtshandig
- In de juiste leeftijdsrange
- Diagnose in het autisme spectrum
- Gemiddelde of bovengemiddelde intelligentie

Belangrijkste redenen om niet deel te kunnen nemen (Exclusiecriteria)

- Linkshandig
- Het hebben van een psychologische of neurologische stoornis
- Huidig gebruik van neurotrofische medicatie
- De aanwezigheid van een chronische ziekte
- MRI contra indicaties (zoals metale implanten, hartritmestoornis, claustrofobie en mogelijke zwangerschap (bij volwassen vrouwen))
- Ook wordt van te voren gevraagd naar hoofdtrauma, vroeggeboorte, leerproblemen en naar een geschiedenis van neurologische of psychiatrische stoornissen en/of het gebruik van psychotrofische medicatie

Onderzoeksopzet

Opzet

Type: Observationeel onderzoek, zonder invasieve metingen

Blinding: Open / niet geblindeerd

Controle: Geen controle groep

Doel: Anders

Deelname

Nederland

Status: Werving gestart

(Verwachte) startdatum: 04-06-2016

Aantal proefpersonen: 300

Type: Werkelijke startdatum

Ethische beoordeling

Goedgekeurd WMO

Datum: 19-04-2016

Soort: Eerste indiening

Toetsingscommissie: METC Leiden-Den Haag-Delft (Leiden)

metc-ldd@lumc.nl

Goedgekeurd WMO
Datum: 20-01-2017
Soort: Amendement
Toetsingscommissie: METC Leiden-Den Haag-Delft (Leiden)
metc-ldd@lumc.nl

Goedgekeurd WMO
Datum: 01-12-2017
Soort: Amendement
Toetsingscommissie: METC Leiden-Den Haag-Delft (Leiden)
metc-ldd@lumc.nl

Goedgekeurd WMO
Datum: 05-11-2018
Soort: Amendement
Toetsingscommissie: METC Leiden-Den Haag-Delft (Leiden)
metc-ldd@lumc.nl

Registraties

Opgevolgd door onderstaande (mogelijk meer actuele) registratie

Geen registraties gevonden.

Andere (mogelijk minder actuele) registraties in dit register

Geen registraties gevonden.

In overige registers

Register	ID
CCMO	NL54510.058.16